

Oppiaineiden poliittinen perusta (ja vähän filosofinenkin)

POM Johdanto

10.9.2020

Matti Rautiainen

Isoja kulttuurisia juonteita koulumme ja oppiaineiden taustalla

- Antiikin käsitys ihmisestä ja tiedosta
- Kristillinen maailmankuva
- Valistuksen perintö
- Tasavaltalaisen demokratian synty
- Nationalismi (kansallisvaltioiden kehittyminen)
 - Huom1 Kansakulttuurit (itä – länsi)

Suomalaisen koulun syy

- Kiista koulun tarkoituksesta (Snellman vs. Cygnaeus) – intressien erot!
- Uno Cygnaeuksen periaatteet:
 - Perustaidot ja tiedot (sivistyksen alkujuvä)
 - Yhteiskuntaan kasvaminen (yhteiskuntakelpoisuus)
 - Oman lahjakkuuden ymmärtäminen ja sen kehittäminen (yksilöllisyys)

Kun perussyy katoaa, jäävät oppiaineet

...oppiainet = keino toteuttaa koulun syyrä...

- Eli ensin syy muotoutuu oppiaineeksi
- Oppiaine puolestaan tarvitsee ammattitaitoisen opettajakunnan
- Opettajakunta puolestaan tarvitsee opinahjon, jossa kouluttaudutaan opettajaksi (yliopisto, joka antaa oppiaineen oikeutukselle tieteellisen perustelun)
- Oppiaineen opettajat puolestaan organisoituvat ammattiyhteisöksi (edunvalvontajärjestelmä)
- Sukupovien myötä syy ymmärtäminen katoaa, mutta syntynyt järjestelmä ja ajattelutapa omaksutaan (→ sokeutuminen, toistetaan edellisen sukupoven toiminta kyseenalaistamattomasti (kuulantyyttö, jokien opettelu))
- Meistä tulee sokeita syyllä ja kun koko yhteisö tulee sokeaksi, erilaisia näkemyksiä esittäneitä pidetään ”omituisina” tai pahimmillaan ”joukon peppureina”

Pohdi

Jatka seuraavaa lausetta...

Nykykoulusta poistetaan kaksi oppiainetta. Ne ovat _____ ja _____, koska...

...paluu 3.9. kerran alkuun

_____ opiskelu koulussa oli typerää, koska...

_____ opiskelu koulussa oli mielekästä, koska...

Vastaukset olivat taatusti yksilöllisesti erilaisia, mutta niissä yleensä on myös yhteisiä, jaettuja kokemuksia ja merkityksiä. Ne ovat tie kulttuurin ytimeen.

Miten koulun ”filosofinen” perusta liittyy tähän kokonaisuuteen

Koulun käsitys ihmisestä ja yhteiskunnasta

Kansakoulun idea perustui näkemykselle koulun yhteiskunnallisesta kasvatustehtävästä

Peruskoulun synty 50 vuotta sitten muutti tilannetta...

Mikä muuttui?

- 1) Tavoitteita kohdistetaan oppimiseen
 - 2) Oppiminen nähdään laaja-alaisena ja korkeatasoisena, ei niinkään kansalaisen perustaitojen ja -asenteiden oppimisena
 - 3) Tavoitteet ilmaistaan täsmällisesti yksittäisen oppilaan oppimisena ja
 - 4) Oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta tulee koulun toiminnan onnistumisen tärkein mittari.
- Näiden muutosten myötä koulu siirtyi vahvasti yksilökeskeiseen suuntaan.
 - Yksilöiden osaaminen puolestaan sidotaan tiukasti oppiaineiden osaamistavoitteisiin
 - Nykyinen koulu on tämän kehityksen jatkumoa

Nykykoulu elää kulttuurisessa jatkumossa ja pyrkii kehittämään sitä

- Yksilön ja yhteisön (demokratia, globaali konteksti) suhde
- Laaja-alaisten tavoitteiden suhde oppiainekohtaisiin tavoitteisiin
- Millaista kuvaa oppiaineet maailmasta välittävät?

Luettavaa

Goodson, I. 2001. Opetussuunnitelman tekeminen. Esseitä opetussuunnitelman ja oppiaineen sosiaalisesta rakentumisesta. Suomentaja E. Moore. Joensuu: Joensuu University Press.

T. Kiiälakoski, T. Tomperi & M. Vuorikoski (toim.). 2005. Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino.

T. Nikkola, M. Rautiainen & P. Räihä (toim.) Toinen tapa käydä koulua. Kokemuksen, kielen ja tiedon suhde oppimisessa. Tampere: Vastapaino.

Simola, H. 1995. Paljon vartijat. Suomalainen kansanopettaja valtiollisessa kouludiskurssissa 1860-luvulta 1990-luvulle. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 137.

Värri, V-M. 2018. Kasvatus ekokriisin aikakaudella. Tampere: Vastapaino.